

JÁN GÁLIK

KRIEDOU
ALEBO
MEČOM

artis
omnis

KRIEDOU
ALEBO MEČOM

Ján Gálik © 2022
Cover © Jana Kollárová 2022
Slovak Edition © Artis Omnis, 2022

ISBN 978-80-8201-169-5

JÁN GÁLIK

KRIEDOU
ALEBO
MEČOM

artis
omnis

PRÍCHOD UČITEĽA

Bol to žiak, akých boli desiatky. Loptoš. Neposedník, povedali by jedni. Ďalší by pritvrdili a nazvali ho grázlom alebo darebákom. Tak či onak, teraz ležal na podlahe pred šatňou a nedokázal odtrhnúť pohľad od vlastnej dlane, na ktorej mu chýbal malíček. Pripomínal mu tučnú larvu, ktorá sa prežrala krvou a teraz ju vyplúva. Báł sa ho dotknúť.

O tú malú, ale dôležitú časť tela prišiel pričinením noža, ktorý držal učiteľ.

Zakrvavený malíček ležal neďaleko. Ešte pred okamihom mu patril. Ešte vždy nadosah, a predsa nekonečne ďaleko. Na tvári nešťastníka sa striedala paleta pocitov. Strach. Hnev. Zmätok. Tesne predtým, ako sa mu na nej objavila maska bolesti, sa tam mihol hlboký údiv. Čo sa stalo? Prečo ja? Veď ešte ráno všetko vyzeralo normálne.

Tak to chodí. Tesne pred každou tragédiou všetko vyzerá normálne. Každá veľká vec sa začína nevinne. Bežne. Nenápadne...

Jeseň už pokročila a chlad sa hlásil o slovo. Zubaté slnko už nehrialo a jeho lúče v korunách stromov pripomínali svetelné kopije.

Pre žiakov Základnej školy Čatkovo to bol druhý začiatok školského roka. Hoci už bolo sedemnásteho októbra, riaditeľ školy Alan Líška ich dal všetkých nastúpiť pred budovou, aby predstavil nového člena pedagogického zboru. Urobil to šikovne. Práve prebiehala šiesta hodina, takže žiaci sa už nemuseli vracaf do tried, ale z nástupu mohli ísť rovno na obed a učiteľia sa budú môcť v zborovni zoznámif a porozprávať s kolegom.

Bolo to zvláštne. Ešte nikdy sa pre nového učiteľa nezvolávali všetci, lenže tento nebol obyčajný. Stál vedľa riaditeľa, oblečený v bezchybnom tmavosivom vojenskom saku a na náplečníkoch mu svietili akési odznaky. Vlasy mal ostrihané nakrátko. Cez slepé ľavé oko sa mu ťahala jazva. Vedľa seba mal položený veľký cestovný vak, akoby práve vystúpil z neja-

kej zaoceánskej lode. Na ľavom boku mal pripnutý mierne zahnutý meč. Vlčia hlava na konci rukoväte držala vo vycerených tesákoch striebornú šnúрку. Oči sa jej červeno ligotali. Na druhej strane mu z opaska visel široký nôž, ktorý pripomínal skôr mäsiarsky sekáč než nástroj na krájanie. Muž stál v bezchybnom pozore. Tváril sa pokojne. Nebolo na ňom badať ani náznakov nepokoja či nervozity.

Nádvorie pred školou bolo zaplnené, deti netrepeživé a hlučné.

„Dobrý deň všetkým,“ prehovoril riaditeľ do pripraveného mikrofónu. Žiaci sa pomrveli a postupne utíchli. Obvyklé prekáračky sa vytratili, až šum zanikol úplne.

Dôvodom bol neznámy mladík, ktorý stál vedľa riaditeľa. Príťahoval pohľady väčšiny prítomných a tí si ho so záujmom prezerali. Čudné bolo, že dievčatá nerozoberali jeho výzor ani chlapci jeho podivné doplnky k odevu. Len stáli, dívali sa a mlčali.

Učítelia na seba prekvapene pozreli. Mnohí z nich už zažili desiatky podobných nástupov, ale takéto ticho už dávno nie. Dokonca aj náhodní okoloidúci sa zastavovali, akoby ich nezvyčajná atmosféra premohla a prinútila stať sa súčasťou prichystaného divadla. Zmena visela vo vzduchu, no nik netušil, či dobrá alebo zlá. Mnohí pedagógovia zrazu pocítili náhly príval hrôzy, ktorú si nevedeli vysvetliť.

„Istotne sa čudujete, prečo som vás zvolal v takomto nezvyčajnom čase,“ pokračoval riaditeľ. „Školský rok sme zahájili pred viac ako mesiacom a Deň študentstva máme až o mesiac. Dôvod stojí tu pri mne,“ pozrel na neznámeho. „Dnešok bude pre našu školu výnimočný v tom, že tento mladý muž sa stane jej súčasťou.“

Oslovený plynulým pohybom zmenil „pozor“ na „pohov.“ Ruky si dal za chrbát a znovu sa zmenil na sochu.

„Mali sme spolu krátky rozhovor a požiadal ma, či by sa mohol predstaviť sám. Samozrejme, že mu vyhoviem.“ Alan Líška ustúpil a priateľským gestom pozval muža pred mikrofón.

Ten krátko kývol hlavou a predstúpil pred dav. Ak bolo dovtedy ticho, teraz sa zdalo, že všetci znehybneli. Akoby ich ten muž ovládol. Vyžarovalo z neho sebavedomie, ale aj pokoj. Našli sa však aj takí, ktorí v ňom zbadali skrytú hrozbu.

Aj učítelia natrčali uši, aby im neušlo ani slovo a pozorne sledovali každé jeho gesto.

„Zdravím vás.“ Mal prekvapivo príjemný, melodický hlas. „Volám sa Michael. Iba Michael, bez priezviska. Kedysi som sa volal inak, ale na záver môjho krásneho štúdia na Novej pedagogickej fakulte sme dostali viacero darov. Medzi nimi aj nové meno. Mohli sme si ho vybrať. Ja som rozhodol pre toto sväté meno práve pre jeho silu a odkaz. Michael bol úhlavným nepriateľom Satana.“

Muž zmĺkol a rozhladol sa okolo. V tvárach žiakov videl zmätok a v tých učiteľských neveriaco vyvalené oči.

„Neľakajte sa, neprišiel som sem hľadať pána zla. Michael bol bojovníkom a ochrancom slabých. Tým chcem byť aj ja tu, vo vašej nádhernej škole. Preto usilovne študujte, lebo byť najlepší má mnoho výhod. Verte mi, viem, o čom hovorím, aj ja som patril medzi najlepších a aj preto som si mohol vybrať, na akú školu nastúpim. Akiste sa pýtate, prečo práve tu? Dôvodov je viacero. Po prvé...“ Michael mal stále ruky za chrbtom. Telom skoro vôbec nehýbal, iba otáčal hlavu. Vyzeral pri tom ako kamerový systém pátrajúci po zlodejoch. „... sem som chodil do základnej školy. Po druhé: tu sa stala tragédia, ktorá otriasla našou krajinou. Po tretie: ako tak na vás pozerám, mnohí z vás potrebujú moju pomoc a aj ju dostanú.“ Stíchlol a znovu pokropil dav svojou pozornosťou. Na okamih sa pristavil pri pedagogickom zbore.

Patrik Kutný sa na nového kolegu otvorene mračil. Učil už dvadsať rokov, z toho šesť na tejto škole. Vlasov mal čoraz menej, zato brucha čoraz viac. Hľadel na muža pred sebou a hrýzol si do vnútornej strany líca. Za tým pokojným hlasom cítil nástojčivosť a niečo potláčané. Podľa rečí to odhadoval skôr na agresiu než dobrosrdečnosť, dúfal však, že sa mylí.

O tej jeho Novej škole už čosi začul, ale nemal dôvod sa tomu venovať. Mal dosť svojej práce aj starostí. Na to, aby sa zaoberal každou novinkou, ktorú vymysleli hore, naozaj nemal čas. Hoci školstvo vnímal ako ťažkopádneho neprispôsobivého molocha, on sám bol zmenám naklonený, no tejto sa, ktovie prečo, obával. Podvedome pozrel na hodiny. O dvadsať minút sa končí šiesta hodina.

„Práca s deťmi, s vami,“ Michael opísal rukou oblúk, „je to najsvätejšie a najčistejšie poslanie, aké si človek môže vybrať. Preto som tu. Aby som sa stal vašim priateľom, bratom, pomocníkom a dúfam, že aj príkladom hodným nasledovania. Úctivo sa skláňam pred celým učiteľským zborom v jeho úsilí a teším sa, že budem môcť byť jeho súčasťou. Na tomto mieste

prisahám, že budem plecom, o ktoré sa budete môcť oprieť, predĺženou rukou, ktorá vás povedie v temnote, a takisto jazykom, ktorým sa pokúsim vysvetliť vaše nepochopené myšlienky.“

Michael na okamih cúvol, upravil si neexistujúcu nerovnosť na perfektne vyžehlenej uniforme a pokračoval: „Spomínal som tragédiu, ktorá sa na tejto škole stala. Spôsobila ju nedisciplinovanosť mysle, nuda a obrovská arogancia. Tento neduh sa volá šikanovanie a prerástol do obľudných rozmerov, v dôsledku čoho vyhasli vzácne životy. Tomuto je, našťastie, koniec. Vy všetci, ktorí trpíte a bojíte sa o svojom trápení hovoriť, vedzte, že vám pomôžem. Od zajtra sa môžete slobodne nadýchnuť. Mojou úlohou je túto pliaгу, tento jed ľudskej duše vykoreniť. Som nový magister a špecializujem sa na žiakov s problémovým správaním. Som tu, pretože práca s ľuďmi mi vždy išla a naplňala ma. Hlavne tá s deťmi.“

Michael sa usmial a Patrika pri pohľade na jeho ľadové oči striaslo. Nie, takéto reči nepatrili na školský dvor, ale na väzenský a mal ich hovoriť nový riaditeľ basy. Nie, takýto úsmev by nemal nosiť učiteľ. Patril skôr človeku, ktorý stlačí gombík od smrtiacej injekcie. Pocit ohrozenia v jeho vnútri zosilnel a on sa nervózne poškrabal na bezvlasom temene.

Michael nekompromisne pokračoval: „Mojou funkciou na tejto škole bude špeciálna pedagogika zameraná na všetky druhy násillia, krádeží, nevhodného správania či záškoláctva. Škola musí byť bezpečným miestom pre všetkých a táto škola sa takým miestom stane. Na záver len poviem, že sa nik nemusí báť. Na strach naozaj nie je dôvod, aj keď moja tvár možno hovorí niečo iné. Ale je to len tvár. Pre tých, ktorí dodržiavajú pravidlá, pôjde všetko tak ako predtým. Pre vás ostatných...“ vtedy akoby utíchol aj šesť listov, „... budem len dokonale vyleštené zrkadlo. Teším sa na spoluprácu s vami.“

Ešte chvíľu sa nik ani nepohol.

„Ďakujem nášmu novému kolegovi za inšpiratívny príhovor,“ povedal konečne riaditeľ, keď sa postavil za mikrofón. Zdalo sa, že sa všetci prítomní preberajú zo zakliatia. Pomaly sa rozhýbavali, akoby mali stuhnuté kĺby. Pár z nich sa obzeralo, akoby nechápali, kde sú, ani čo tu robia. „Týmto ukončujem vyučovanie a prosím, aby si triedni učitelia prevzali triedy a odprevadili ich na obed. O druhej očakávam všetkých pedagógov v zborovni.“

Najskôr sa pohli ľudia za plotom. Mlčky pokračovali v ceste, ktorú za-

počali. Potom sa pomaly rozhybali žiaci. Učiteľom to trvalo najdlhšie. Prípomínali stádo oviec, ktoré sa k sebe túlia v presvedčení, že sa tak ochránia pred blížiacou sa búrkou.

Patrik Kutný si v duchu prehral príhovor jednookého muža a povedal si, že ešte nikdy nepočul vyhrážky tak pôsobivo zaobalené v zdanlivo povzbudivých slovách. Prezeral si muža s mečom a povedal si, že sa niekto na ministerstve školstva musel zbláznit. No keď ten muž odhalil, že bude nový špeciálny pedagóg, bolo mu jasné, že sa zbláznil celý svet. Poslat človeka v uniforme, ktorý celkom otvorene nosí zbrane a chce pomáhať žiakom s problémami pri učení, je ako strihať ovce snežnou frézou. Aj tá ostrihá vlnu. Spolu s mäsom, chrbticou a vlastne celou ovcou.

Už v tej chvíli vedel, že spolu nebudú vychádzať. Hneď po rozchode poprosil kolegyňu, aby dozrela na jeho triedu, a vydal sa do riaditeľne. Obvykle to nerobil, ale cítil, že táto situácia si vyžaduje rýchle riešenie.

„To nemyslíš vážne!“ šplechol riaditeľovi do tváre, len čo za sebou zatvoril dvere. Neskrýval podráždenie. Na ustupujúcom čele sa mu perlil pot.

Alan Líška si ho premeral. Bol od vysokého Patrika oveľa nižší, ale túto nerovnováhu vyvažoval ohromnou vôľou a skúsenosťami. Mal osemdesiat rokov a ešte tri roky do dôchodku, no energiou prekonával aj oveľa mladšie ročníky. S bielymi vlasmi zviazanými do chvosta vyzeral ako rocker. „Sadni si a upokoj sa,“ ukázal na sedačku a sám sa rozložil do svojho ohromného kresla.

„Postojím. Hádám si toho blázna nechceš nechať.“

Alan sa neveselo usmial. „Samozrejme, že nie. Ale budem musieť.“

Patrik sa zamračil. „Čo je to za volovinu?“

„Prikazuje mi to nový školský zákon. Netušíš, koľko paragrafov sa týka nových magistrov s mečmi. Nemám ho ako odmietnuť ani poslať preč. Počul si, vybral si nás. Veď vieš, ako vznikla tá Nová fakulta. Boli toho plné noviny aj televízia. On je medzi prvými svojho druhu. Štúdium skončili dvadsiati absolventi a rozliezli sa po školách – jedna z nich je tá naša.“

„Hovoril, že sem chodil. Ja však žiadneho Michaela nepoznám, a to som tu už nejaký rok. Ani na jeho ksicht si nespomínam.“

„Ani ja nie. Sám sa mi svojim pôvodným menom nepredstavil. Ale zistím si ho. Ja na to prídem.“

„Takže?“

„Takže čo?“

„Necháme tu pobehovať ozbrojeného človeka, o ktorom vlastne nič nevieme?“

„To sa mylíš. Prišla mi naňho kopa posudkov a odporúčaní, ktoré podpísal azda každý úradník na ministerstve. Skúšky z pedagogiky a psychológie absolvoval s výborným prospechom. List, ktorý podpísal sám minister školstva, nie je ani tak odporúčaním ako skôr príkazom, aby som ho zamestnal. Jeho morálny profil je láska sama. Podľa papierov je to ideálny špeciálny pedagóg.“

„No to iste. Nosí pri sebe zbrane!“

„Všimol som si. Sú súčasťou jeho rovnošaty. On ich nielenže môže nosiť, on dokonca musí. Prikazujeme mu to zákon.“

„Takže niekto vymyslel debilinu a my sa jej musíme podvoliť?“ vybuchol Patrik a vybral sa k dverám. Pri nich sa otočil. „Nalepím sa naňho a budem ho sledovať. Trpezlivo si počkám na jeho prvý prešlap a nahlásim ti ho. A keď s tým nič neurobiš, rozmažem ho vo všetkých médiách, čo v tejto republike sú.“ Učiteľ nečakal na odpoveď, otvoril si dvere a odišiel.

Riaditeľ sa ešte chvíľu pozeral tým smerom. Vedel, že protesty prídu, ale nečakal ich tak skoro. V jeho starých kostiach zarezonovali rodiace sa problémy.

V rádiu spieval Vašo Patejdl „je trištvrte na jeseň“, vonku zadul vietor a naňho doľahli roky ako ešte nikdy.

Milka Olhavá sa nedala oklamať jazvami na tvári. Vedela presne, kto je Michael. Akoby aj nie, bola celé štyri roky jeho triedna. No nielen on sa zmenil na nepoznanie.

Sedela v kabinete a túlala sa v spomienkach, ktoré sa všetky končili bolesťou a výčitkami. Siahla do skrinky a vytiahla odtiaľ album. Fotky jej triedy. Piata až ôsma B. Deviata nie. Vtedy deviata B už neexistovala. V ich škole sa to všetko začalo. Nik nevedel, prečo sa tie hrozné veci udiali práve tu. Pri spomienkach sa jej, tak ako tisíckrát predtým, zrýchlil dych a oči sa naplnili slzami. Znovu jej hrozilo, že ju začne gniviť bolesť.

Otočila list albumu. Piata B. Ešte deti. Malé a nevinné. Vtedy to ešte bolo dobré. Triednu fotku si urobili pod javorom pred školou. Nik nechýbal. A bol tam aj on. Ničím nepripomínal človeka, ktorý dnes predstúpil pred celú školu. Ničím. Ale ona ho poznala. Tváre sa menia, no človek vnútri nie. Toho by poznala vždy. Milka Olhavá sa nikdy nemýli.

Mala ešte pár minút do stretnutia v zborovni, a tak si listovala v albume. Upokojila sa. V týchto pochmúrnych dňoch nebolo veľa vecí, ktoré by jej prinášali radosť. Na fotkách jej žiaci ešte žili a ona bola ich súčasťou. Aj Michael žije a čoskoro sa s ním stretne. Tešila sa. Ten človek v Michaelovi býval veľmi milý a ona si ho oblúbila.

Milka Olhavá netušila, že to, čomu ona hovorí človek, už v Michaelovi nie je a oproti tomu, ako ho poznala, už ani nemôže byť inakší.

FÁZA PRVÁ – VIDÍM

Zvonček zazvonil a on už čakal na chodbe. Škola bola postavená v tvare písmena U. Dlhé a svetlé chodby boli pre riaditeľa prekliatím a požehnaním zároveň. Požehnaním preto, že na nich bolo dosť priestoru pre pohyb aj voľné chvíle žiakov. Prekliatím preto, lebo väčšinu času boli počas vyučovania opustené, ale vykurovať ich museli. Z rozpočtu školy to odkrojilo poriadny kusisko.

Pri učebniach boli vyvesené farebné rozvrhy a na stenách návody na prvú pomoc alebo zoznamy vybraných slov.

Dvere sa s tresknutím rozleteli. Z nich sa vyrútili vrieskajúci žiaci a rozbehli sa po chodbe.

Milka Olhavá stála vzadu v učebni a čakala, kým sa trieda vyprázdni. Už dávno vzdala pokusy o skrotenie rozdivočených žiakov. Bola vyhorená až na dreň a každé ráno sa rozplakala už len z predstavy, že musí ísť do práce. Žiakov vnímala ako telesné schránky naplnené démonmi, ktorých existencia má len jeden účel: zničiť ju.

Decká bežali rovno smerom k Michaelovi. Keď ho zbadali, vojaka s mečom a nožom, stíchli, spomalili a zastali. Hľadeli naňho. Chvíľu to na chodbe vyzeralo ako v pavilóne voskových figurín. Vzápätí sa znovu rozhýbali. Všetci robili to isté. Akoby ich mozgy zdrapilo nejaké vyššie vedomie a nútilo ich robiť všetok naraz. Pohľady im skákali z jeho tváre na meč, potom na velikánsky nôž a späť na tvár. Dychtili po jeho reakcii. Vyžarovala z nich zvedavosť. *Tak naozaj je tu. Nebolo to len divadlo. Čo tu s tým železom bude robiť?* pýtali sa nemo.

Michael si pahýlom prstenníka poškrabal jazvu ťahajúcu sa cez slepé oko. Keď si všimol, že z pohľadov detí zmizla zvedavosť a nahradila ju neistota, spokojne sa pousmial. Nezainteresovaný pozorovateľ by mohol povedať, že jeho výraz pripomína smrť, ktorá víta dlho očakávanú dušu.

Milka konečne vyšla z triedy. Kráčala pomaly, akoby z nej každý krok

vysával ohromné množstvo síl. Veľa jej ich neostávalo, ale ešte stále sa odmietala vzdať. Odmalička chcela byť učiteľkou, no dávno zabudla prečo. Ostala jej len zotrvačnosť. Hovorievala, že zo školy odíde jedine nohami napred. Pri pohľade na ňu by človek povedal, že to už nemusí trvať dlho. Vyzerala veľmi zle. Bledá, roztrášená, bez ducha.

Nik z hlúčika detí si ju nevšímal, Michael však áno. A ona mu pohľad opätovane. V očiach jej zasvietila dávno zhasnutá iskra. Kedysi sa ňou pokúšala zapalovať v žiakoch túžbu po chémii a v sebe silu pokračovať napriek ich nezájmu. To svetlo dávno nesvietilo. Až včera...

Stretli sa v zborovni. Podišla k nemu prvá. Privítala ho mdlým stiskom ruky. „Ani nevieš, ako túžobne som očakávala tvoj príchod. Viem, že ty ich zmeníš. Dnešné deti sú také...“

„... nevychované?“ doplnil ju jemne. Jeho mierny hlas vôbec neladil s dokaličenou tvárou.

Pokrútila hlavou a stočila oči niekam nad jeho plecia. Akoby sa zahľadela do minulosti. Možno tam zbadala niečo príjemné, lebo sa pousmiala.

„Nevychované boli pred desiatimi rokmi. Teraz... ale to je jedno.“ Pohľadom sa vrátila k nemu. „Teraz si tu. Môžeme si tykať, však? Som Milka.“

„Michael.“ Podali si ruky.

„Michael. Vybral si si krásne meno.“ Podišla ešte bližšie a zašepkala: „Poznám ťa. Samuel. Ale nikomu to nepoviem, ak nechceš.“

„Milka,“ mladík len málinko privrel oči a chladne sa na ňu usmial. Vyzeral, akoby skúšal chuť jej mena. „Pokoje to povedz, komu chceš. Samo bol dieťa. Naivné a bez cieľa. Bez disciplíny. No našťastie je preč. Ak máš niekde jeho fotku, je na nej len duch z bezvýznamnej minulosti.“

Učiteľka čakala, či ešte niečo dodá. Napríklad: Som rád, že si ma spoznala. Alebo: To boli parádne časy. Nič také však z jeho úst nevyšlo.

„Ty všetko zmeníš,“ povedala napokon a nežne sa mu dotkla pleca. „Hovorila som im, že raz príde niekto, kto sa ich nebude báť. Neverili mi. Ale konečne si tu,“ šepala a oči sa jej naplnili slzami.

Potom sa otočila a odšuchtala sa ku kolegyni na kus reči. Prístupovali aj ostatní, predstavovali sa. Málokto mu pozrel do očí. Bolo to rýchle a chladné. Cítil neúprimnosť a nervozitu. Nevadilo mu to. Neprišiel sem hľadať priateľstvá ani vzťahy.

Konečne mohol začať naplňovať svoje poslanie. Svoj osud. Mal ich pred sebou. Celé stádo. Namieril ukazovák na triedu.

„Vráťte sa. Skúste to ešte raz. A tentoraz bez behu. Po chodbe sa budete presúvať krokom, pretože beh je priestupok proti bezpečnostným opatreniam.“ Hovoril pokojným hlasom bez náznaku irónie. Ruky mal voľne spustené pri tele a žiadnej zbrane sa nedotýkal.

Žiaci zaváhali len na okamih. Potom sa naozaj otočili, vošli do triedy a krokom sa vrátili na chodbu.

Jeden z nich však ďalej stál na mieste. Chlapec mal zodvihnutý kútik úst v drzom úškrne. Smelo, ba priam bezočivo hľadel Michaelovi do slepého oka. Na tvári mal suverénny výraz. Predvádzal sa. Takže vodca stáda. Vždy sa takto hlúpo prezradia. Vďaka pedagogickej psychológii Michael vedel, že keď ho zničí, jeho zhubný vplyv na ostatných sa rozplynie. Ak ho zlomí dostatočne, ďalší vodca sa neobjaví. Nik nebude chcieť zakúsiť to, čo zažije on. Chlapec si ho neustále obzeral, dokonca k nemu podišiel bližšie. Bol ako zvedavé šteňa, ktoré skúma nehybného krokodíla a myslí si, že to bude zaujímavá hračka.

Siedmaka neodradilo nič. Ani desivá tvár, ani zbrane, ani to, že pred ním stojí síce nový, ale úplne neznámy učiteľ. Zvyšní spolužiaci za ním so záujmom sledovali túto jeho hru.

Michael pochopil, že v tomto prípade fáza „vidím“ zlyhala. Takže musí prísť fáza dva. Jeho poslanie ho naplnilo hrdosťou, pretože vedel, že bude medzi prvými, ktorí ju použijú v praxi.

KRVAVÁ ŠKOLA

Stalo sa to pred jedenástimi rokmi. Vtedy padlo školstvo na dno. Alebo si to aspoň mnohí mysleli.

Postavenie učiteľa bolo katastrofálne. Učiteľské povolanie sa vnímalo ako podradné a dostalo sa na samý chvost záujmu spoločnosti. Do učiteľov si každý utieral ústa. Spoločnosť, médiá, rodičia aj žiaci. Každé pochybenie bolo potrestané. Zranil sa žiak na telesnej výchove? Zlyhala trieda pri celoštátnom testovaní? Vedú štát neschopní politici? Pobili sa tínedžeri počas prázdnin? Na vine bol vždy učiteľ. Pri výchove opäť zlyhala škola. Mnohí analytici sa neskôr pýtali, hodnotili a špekulovali, prečo sa to deje, a aj keď chodili okolo pravdy, nikto sa ju neodvážil vysloviť. Spoločnosť prechádzala akousi katarziou, pri ktorej hľadala vinníka svojich slabostí a neúspechov. Frustrácia bola ako rieka, ktorá naráža do hrádze a hľadá najslabšie miesto. Nakoniec sa našlo. Školstvo.

Či to spôsobil nezáujem o toto povolanie, nevhodné vzory alebo nadpriemerná slnečná aktivita, nevedno. V každom prípade prišlo k nárastu násilia žiakov voči sebe navzájom, ako aj voči pedagógom. Začalo sa to slovnou agresiou, ktorá prerástla do fyzickej. Škola prestala byť miestom vzdelávania a stala sa bojiskom.

Až sa napokon hrádza pretrhla. Práve v tejto škole. O poschodie vyššie, než teraz stál Michael a siedmačik, ktorý si ho obzeral.

Vtedy do školy vtrhli traja bývalí žiaci. Záznamy z kamier ukázali, že boli ozbrojení nožmi. Toxikologický rozbor ich mŕtvol potvrdil, že boli opití a pod vplyvom drog.

Zabili školníka a potom vybehli na najvyššie poschodie, kde sa ztvorili v jednej triede a ubodali tam šesť žiakov spolu s učiteľkou. Aj keď mali v pláne popravu celej triedy, nestihli ju dokončiť. Všetkých zastrelili policajti. Rozbehlo sa vyšetrovanie s nedozerými následkami. Záznamy zo školy ukázali, že všetci traja násilníci počas štúdia mimoriadne

agresívne šikanovali svoje okolie. Mali problémy v rodine, neskôr v práci a v súkromnom živote.

Tragédia mala aj pozitívnu stránku. Aspoň sa zdalo. Lenže bolo to len pozlátko, ktoré obaľovalo hnisajúcu ranu. Spoločenský status učiteľov sa konečne zmenil. Boli živočíšnym druhom na pokraji vyhynutia, ktorému sa zrazu dostávalo zvýšenej pozornosti. Začalo sa hovoriť o tom, ako treba všetkých v škole ochrániť. Na pohrebe obetí zazneli prísahy: „Už nikdy viac. Život nadovšetko. Každý je dôležitý.“ Úradníci začali konať.

Ministerstvo školstva ustanovilo špeciálnu komisiu zloženú z psychológov, psychiatrov, pediatrov, metodikov a iných špecialistov. Tá dospela k záveru, že terajšie postupy pri výchove žiakov sú zastarané a v tomto svete už pre ne nie je miesto.

Analyzovali sa rôzne návrhy a opatrenia a postupne sa zmietali zo stola. Besedy, prednášky, výchovné koncerty, projekty? Zbytočne vyhodené peniaze za aktivity, ktoré sa nemali ako dostať pod hrošiu kožu agresorov. Riaditeľské pokarhania? Len zdrap papiera, ktorý skončil v koši ešte v triede. Dvojky zo správania? A čo? Bolo to len slovo na vysvedčení, ktoré nik nečítal. Predvolania na sociálku? Preťažené úradníčky spisovali správy a presúvali gigantické veže šanónov. V niektorých školách dokonca žiaci súťažili, kto ostane dlhšie v reedukačnom ústave. Nie, táto cesta nápravu nepriniesla.

Nové smerovanie naznačil plukovník Sten, popredný vojenský psychológ. Bol pedagógom na vojenskej akadémii. Mal hladko oholenú prísnu tvár a ocelovosivé vlasy zastrihnuté podľa armádných predpisov. Jeho prejavy boli krátke a jasné. Revolučné a zvrátené. Vždy vyvolali uragán reakcií a prekrikovania.

Keď sa ho štátny tajomník ministerstva školstva opýtal, či dokáže svoje myšlienky rozvinúť, plukovník bez zaváhania spustil monológ: „Čo sa stalo v Základnej škole Čatkovo? Dovoľte mi, aby som vám to objasnil. Do budovy vstúpili traja mladí ľudia a ich jedinou túžbou bolo zabíjať. Ako svoj nástroj si nevybrali strelné zbrane ani výbušniny. Mali nože. Nože! Prečo to tak zdôrazňujem? To nie je hocijaký nástroj. Nôž je zbraň šialencov alebo absolútnych profesionálov. Je to intímna zbraň. Nevidno ju, no ste s ňou veľmi nebezpeční. Je nevhodná na obranu, ale ideálna na útok. A na rozdiel od pušky alebo nejakého nástražného systému vidíte rany, ktoré spôsobujete. Cítite pevnosť tela, do ktorého vrážate čepeľ. Človek,

ktorého napadnete, vám krváca a umiera priamo pred očami. Na to nemá odvahu hocikto, aj keď používať slovo odvaha v súvislosti s vraždou je asi pritiahnuté za vlasy. Chcem povedať, že tie tri monštrá určite neboli profesionálni bojovníci ani zabijaci. To už sme si zistili. Takže to bol druhý prípad. Šialenstvo. Prísť k niekomu a vraziť doňho kus ocele sa nedá s čistou a racionálne uvažujúcou hlavou. Pochopiteľne v tom svoje zohrali aj drogy a alkohol.

Čo nám z toho ostalo? Krajne abnormálne správanie a nejasný motív. Mnohé však môžeme vydedukovať z výpovedí svedkov. A tie jednoznačne ukazujú na snahu o dominanciu. Útočníci chceli u druhých vyvolať strach a ovplyvniť ich osudy a životy. Doslova a dopísmena. A ja sa pýtam: môže takýto extrém vzniknúť spontánne? Ako nejaký skrat? U jedného možno. Ale u troch? Určite nie. Ich školské záznamy poukazujú na neustále násilie, otrasné správanie a hrubosť. Už v škole boli zohratá trojka, ktorá neustále terorizovala svoje okolie. Prečo? Pretože mohli. Nik na nich nemal. Učitelia? Tým sa smiali. Rodičia? Neustále prižmúrené oči a zľahčovanie. Úrady? Bezmocné. Polícia? To pre nich nebola téma. A tak v našich páchateloch bujnel pocit, že im prejde všetko. Podľa toho sa zariadili. Konali ľahostajne, agresívne a krvavo. Presne tak zavřili svoju zvrátenú cestu.“ Plukovník sa poobzeral po prítomných. Vyzeral ako jastrab, ktorý pátra po koristi. Tou mal byť ten, kto s ním nebude súhlasiť.

„Čo je šikana, vážení?“ pokračoval ďalej. „Neviem spočítať definície, pojmy a články, ktoré už na túto tému vyšli. Všetky zbytočné, len kĺzali po povrchu. Ani slnko nie je len žltá guľa. Pomenovať tento jav ho nevykynozí. Všetky opatrenia sa minuli účinkom. V kolektívoch vždy budú frustrovaní, arogantní, manipulatívni alebo psychopatickí jedinci, ktorí si nájdu najslabšie ohnivko a pustia sa ho ničiť. A čierne ovce kolektívu budú iba mlčky trpieť. Ak sa náhodou odvážili o svojom trápení prehovoriť, začali sme konať. Ale čo sme robili? Zobrali sme vinníkov nabok a dohovárali im. Vysvetľovali sme alebo trestali. Pokarhaniami či zníženými známkami zo správania. Predvolávali sme rodičov, spisovali zápisnice. Vyhrážali sa alebo nariaďovali podmienené vylúčenia. Ak sa takých žiakov podarilo preradiť, aj tak sa nič nevyriešilo, len sa zmenil ich cieľ. Ti najzraniteľnejší boli pre nich ako potrava v bludisku pre potkany a oni ju skôr či neskôr vyňuchali. Prečo spomínam práve tieto mimoriadne inteligentné hlodavce? Potkany nám ukázali mnohé pravdy o nás samých. Napríklad, keď im

do cesty za potravou položíte prekážku, ktorá spôsobuje bolesť, nepôjdu ďalej. Budú hľadať inú cestu. A keď ju nenájdu, potravu nezískajú. O elektrickom prúde v bludisku sú dokonca schopní podať informáciu aj ostatným jedincom. Bolesť povýšili nad potravu.“

Plukovník Sten buchol pästou po pulte. „Je načas prestáť predstierať ochranu najslabších! Deti a učitelia v čatkovskej škole musia byť poslednými obeťami a je našou svätou povinnosťou, aby nezomreli zbytočne. Musíme nabrať odvalu robiť nevidané činy a použiť nevyskúšané metódy! Musíme našich najslabších ochrániť stoj čo stoj!“ ozval sa znovu úder jeho päste. „Bolesť je odpoveď. Školy zbavíme šikany bolesťou. Ak sa z nej poučili potkany, poučia sa aj žiaci. Trest sa už konečne musí stať trestom. Musí odstrašovať, a nie lákať. Tyrani si musia uvedomiť, že bude nezvratiteľný.“

A bolo to vonku. Nikto neveril, že podobné slová zaznejú v prítomnosti toľkých učiteľov, profesorov a docentov. A predsa zazneli. Bolo nepredstaviteľné, že sa o niečom takom vôbec rozprávali. No rozprávali sa. A bolo absolútne neprijateľné a škandalózne, aby niečo takéto prijali do legislatívy. Lenže napokon to prijali. Všetci vedeli, že takýto liek bude horší ako samotná choroba, napriek tomu vymysleli slovné obraty a právne kľučky, aby ho obhájili. Tlak na nejakú zmenu bol veľký a podobných návrhov zaznievalo v médiách a na internete čím ďalej, tým viac. Ak by tých vrahov v škole trestali tvrdšie, pár dobrých detí by ešte žilo.

Informácie o radikálnom prístupe k porušovateľom školského poriadku sa opakovali, až postupne otupili aj tých najvytrvalejších odporcov a aj tých málo rozumne zmýšľajúcich. Závery ministerskej komisie boli šokujúce. Dala plukovníkovi za pravdu. V nezvyklom pokoji a jednote tento poradný orgán ministra školstva schválil Stenov návrh. Minister ho preformuloval do nového školského zákona a na všeobecné prekvapenie ho prijal aj parlament. Akoby aj nie. Verejná mienka sa po prvýkrát po dlhšej dobe dostala na stranu učiteľov. „S teroristami sa nevyjednáva“ bolo heslo tých dní a mnohí, ktorí si ho osvojili, pri tom pozerali na svoje deti.

A tak vzniklo to, čo radšej mali všetci spoločnými silami zadupať do zeme. Nová pedagogická fakulta. Mala sídlo v hlavnom meste. Jej prvým dekanom sa stal plukovník Sten.

O novú školu bol obrovský záujem. Na dvadsaťpäť miest študijného odboru Nový magister sa hlásilo cez desaťtisíc ľudí. Davy záujemcov pripomínali náborové centrá v druhej svetovej vojne, v ktorých mladí muži

chceli ukázať celému svetu, že česť a odvaha im nie sú cudzie. Aj teraz svet vyhlásil vojnu. Deťom.

Všetci chceli byť súčasťou revolúcie vo vzdelávaní. Bol jún a pod páliacim slnkom stál dlhočizný had absolventov stredných škôl. Všetci čakali na registráciu na prijímacie pohovory a netušili, že tie sa už začali a testujú ich výdrž a trpezlivosť. Bol medzi nimi aj Samuel Párny, ktorý si o päť rokov vyberie absolventské meno Michael.

Devätnásťročný mládenec bol poznačený desivou tragédiou vo svojej triede, na ktorú nedokázal zabudnúť, aj keď od nej uplynulo päť rokov. Trojica šialencov mu zabila šiestich spolužiakov spolu s učiteľkou, a to spustilo lavínu udalostí, ktoré ho v konečnom dôsledku mali zomlieť. V tých dňoch však iba dúfal, že sa mu podarí úspešne absolvovať prijímacie pohovory a konečne nájde pevnú pôdu pod nohami. Jeho svet sa totižto už poriadne dlho triasol, až hrozilo, že sa úplne rozpadne a trosky ho zavalia.

Prijímačky boli neveriteľne tvrdé. Vlastne nie, boli brutálne. Beh na dlhé trate so záťažou, úmerné fyzické cvičenia i zdanlivo nezmyselné psychotesty. Uchádzači odpadávali ako hnilé hrušky. Peklom prešlo len päť percent. Samuela bolelo celé telo. Svaly mu horeli, preťažené kĺby protestovali a zodratá koža páčila. Únava sa už dávno dostala za hranicu, o ktorej si myslel, že ju nemá šancu prekročiť. Najviac ho však udivovalo, že mu to vlastne vyhovuje. Extrémna záťaž mu dokonale vyvetrala myseľ. Bol skrátka príliš vyčerpaný, aby dokázal vôbec na niečo myslieť. Tobôž nie na hrôzostrašnú minulosť. V bolesti sa našiel, bolesť mu pomáhala a on si jej pýtal viac.

Keď ich ostalo len štyridsaťsedem, postavili ich pred ďalšiu prekážkovú dráhu. Táto sa však od tých predchádzajúcich odlišovala. Nebola náročná fyzicky. Na mnohých miestach sa rozdejovala a oni vedeli, že jedna cesta je falošná. Nedalo sa vrátiť. Museli hádať. Kto dráhu prešiel, bol prijatý. Túto poslednú nástrahu zvládli len dvadsiati traja. Dvadsaťtri z tisícov. Samuel bol medzi nimi. Keď im oznamovali, že je koniec, prekvapený zistil, že je sklamaný. Počas testov po dlhej, predlhej dobe pocítil toho starého a spokojného Samuela, ktorý sa nebojí, že k nemu prídu démoni s nožmi a zabijú ho. Počas testov nemal nočné mory. Nik ho nenaháňal. Netrhal na kusy. Nechcel mu urobiť niečo bolestivé a krvavé. Keby mu niekto ponúkol, či by si tie galeje nechcel zopakovať, okamžite by prikývol. Znovu a znovu.

Lenže všetko bolo inak. Nemusel hľadať nové druhy fyzického vypätia.